3. એક ઝાડ માથે ઝુમખડું

આ એક પ્રચલિત લોકગીત છે. લોકગીતના કોઈ ચોક્કસ રચયિતા હોતા નથી પણ લોકમાનસ દ્વારા સર્જાતું કે રચાતું હોય છે. તેમાં લોકલાગણીનો પડઘો અને પ્રતિબિંબ પડતું હોય છે. અહીં ગેય ગીતમાં માનવ મનની ઊર્મિઓ પ્રગટ કરવામાં આવી છે. સરોવર પાળે આંબો... આંબા ડાળે કોયલ, નર માથે પાઘડી... માથે ફૂમતા લાલ, ભાલે-કપાળે ચાંદલો... તેના રાતા તેજ... જેવાં પ્રતીકો લઈ ઊર્મિભાવને પ્રગટ કર્યા છે. ગીત ગાઈ શકાય એવું હોવાથી લોક હૈયે સતત ધબકતું રહે છે.

એક ઝાડ માથે ઝુમખડું
ઝુમખડે રાતા ફૂલ રે,
ભમ્મર રે રંગ ડોલરિયો...

એક સરોવર પાળે આંબલિયો
આંબલિયે ઝૂલતી ડાળ રે,
ભમ્મર રે રંગ ડોલરિયો...

એક આંબા ડાળે કોયલડી
એનો મીઠો મીઠો સાદ રે,
ભમ્મર રે રંગ ડોલરિયો...

એક નરને માથે પાઘલડી
પાઘડીયે ફૂમતા લાલ રે,
ભમ્મર રે રંગ ડોલરિયો...

એક ભાલે કંકુ ચાંદલિયો
એના રાતા રાતા તેજ રે,
ભમ્મર રે રંગ ડોલરિયો...

ટિપ્પણ

રાતા - લાલ ભમ્મર **પાળ** - કિનારો **સાદ** - અવાજ, ઘાંટો, બૂમ **ફૂમતા** - છોગું, કલગી **ભાલે** - કપાળે, લલાટે

સ્વાધ્યાય

પ્રશ્ન 1. નીચેના પ્રશ્નોના એક-બે વાક્યમાં ઉત્તર આપો.

1. આંબલિયાનું વૃક્ષ કયાં આવેલું છે ?
2. કોયલડી ક્યાં બેસીને કૂંજન કરે છે ?
3. પાઘડી પર કેવાં ફૂમતા જડેલાં છે ?
4. ચાંદલિયાનું તેજ કેવું છે ?

પ્રશ્ન 2. કવિતાનો ભાવાર્થ તમારા શબ્દોમાં લખો.

પ્રશ્ન 3. ઉદાહરણ અનુસાર અન્ય કાવ્ય પંક્તિઓ રચો.

1. એક તળાવ કાંઠે ગાવલડી
એના મીઠાં મીઠાં દૂધ રે
ભમ્મર રે રંગ ડોલરિયો

પ્રશ્ન 4. યોગ્ય જોડી ગોઠવો

'અ'	'બ'	'ક'
સરવર પાળે	ઝુમખડું	મીઠો સાદ
નરને માથે	આંબલિયો	રાતાં ફૂલ
આંબા ડાળે	ચાંદલિયો	લાલ ફૂમતાં
ભાલે	કોયલડી	રાતાં તેજ
ઝાડ માથે	પાઘલડી	ઝૂલતી ડાળ

પ્રશ્ન 5. સમાનાર્થી શબ્દ લખો.

ઝાડ, ફૂલ, સરોવર, ડાળ, નર, ભાલ, તેજ

આટલું કરો

1. અભિનય સાથે આ કાવ્યનું ગાન પ્રાર્થનાસભામાં કરો.
2. તમારી નોટબુકમાં બે લોકગીતો લખો.
3. 'લોકગીત' વિશે વધુ માહિતી તમારા શિક્ષક પાસેથી મેળવો.

•